

1978 - ROK VÝZNAMNÝCH VÝROČÍ

Akademik Václav Vaněček

V našich dějinách se už dlouho nevyskytl rok, který by byl tak bohatý na historická jubilea jako je rok, v němž odevzdáváme do tisku 22. svazek Právněhistorických studií. Jsem tomu necelá dvě léta, co jsme v úvodní stati "Nad dvaceti ročníky Právněhistorických studií" mohli konstatovat, že "z význačných právněhistorických výročí, která se za poslední dvě desetiletí vyskytla a měla přímý význam pro vývoj státu a práva v Československu, nebylo v PHS opomenuto žádné". V závěru článku byla pak tato teze doprovázena programovým výhledem, který nás nejméně ve třech směrech vede dnes k tomu, abychom v tomto úvodníku vzpomněli aspoň povšechně a pokud možná s přihlédnutím k vnitřním dějinným souvislostem letopočtů, jež nám rok 1978 z naší minulosti tak štědře nabízí.

Jsou to výročí radostná i varovná, výročí vítězství i porážek, jubilea sociálně revoluční, státoprávně politická i kulturní; jubilea dosahu celostátního a celonárodního, jubilea institucí i velkých osobností, letopočty, které jsou s rokem 1978 spjaty okrouhlými číslicemi celých věků i letopočty svázané s tímto rokem sice pouhými desetiletími, ale vystupující v dané souvislosti jako výročí událostí pro dnešek zcela mimořádně významných. Smíme-li použít přirovnání, máme tu složitou filiaci jubileí, která jsou jakoby květy rozpuklé na různých větvích a v různých výškách jednoho a téhož košatého stromu našich národních dějin.

Z českého středověku dominují v r. 1978 šestisté výročí smrti českého krále a římského císaře Karla IV. (29.11.1378), sedmisté výročí smrti Přemysla Otakara II. (26.8.1278) v osudné bitvě na Moravském poli a osmisté výročí nejhrubších, násilnických zásahů císaře Friedricha Barbarossy (červen 1178) do osudů přemyslovského státu - zásahů, jež měly za cíl tento stát definitivně rozložit a zlikvidovat. V úzké souvislosti s králem a císařem Karlem přichází pak ke dni 7. dubna 1978 připomínka data založení pražské univerzity tímto českým panovníkem před 630 lety.

Z novodobých dějin přináší nám rok 1978 hned dvě závažná stoletá jubilea. Dne 10. února vzpomeneme, že uplyne sto let od narození čel-

ného historika Zdeňka Nejedlého, zakladatele Československé akademie věd, mezi jehož zásluhy - z našeho speciálního hlediska - nesporně patří i to, že jeho přičiněním a porozuměním vznikl na čas v rámci Akademie, a úspěšně působil, i Kabinet pro dějiny státu a práva v Československu, začleněný potom do Ústavu státu a práva a v tomto ústavu zaniklý.

Dne 7. dubna 1978 uplyne pak sto let od chvíle, kdy v pražském předměstí Břevnově ustavila se ilegálně revoluční marxistická organizace naší dělnické třídy s názvem "Československá sociálně demokratická strana dělnická". V téže souvislosti lze si připomenout i stodesáté výročí "České deklarace" (22.8.1968), ve které čeští poslanci českého zemského sněmu vyzvedli proti habsburské monarchii zásady historického českého státního práva a oficiálně se vzepřeli rok předtím vyhlášené prosincové ústavě.

Avšak výčet památných událostí z našich dějin, jejichž výročí připadají na rok 1978, daleko tím není vyčerpán. Novodobou dominantu jubilejí tohoto roku tvoří třicáté výročí Vítězného února 1948, k němuž se nerozlučně pojí výročí Ústavy 9. května z téhož roku.

Dalším vrcholem z našich dějin 20. století je jubileum šedesáti let vzniku Československé republiky s nezapomenutelnými dny 14., 28. a 30. října 1918. Ze starších dějin připomeneme si k tomu 360. výročí vypuknutí protihabsburského povstání českých stavů, jež započalo pražskou defenestrací z 23. května 1618.

Tento náš přehled uzavře teprve 130. výročí složitých událostí roku 1848 s těžištěm v pražském červnovém povstání a konečně čtyřicáté výročí mnichovského diktátu, jednoho z nejvarovnějších momentů nejen české a slovenské, ale světové historie.

Každá z událostí právě uvedených by si zaslouhovala z hlediska dějin státu a práva přinejmenším zvláštní článek, některé dokonce mohly by vydat na uspořádání vědecké konference a na publikování celého sborníku speciálních prací. Přimo v tomto 22. svazku Právněhistorických studií jsou také umístěny z pera povolanych odborníků jednak stať k výročí Vítězného února, jednak studie o předmnichovské Československé republice. Na jiném místě a v jiné souvislosti vystoupí naši právní historikové - medievisté k jubileu Karla IV., kde podají analýzu zákonodárné činnosti tohoto panovníka v českém státě, povšechný přehled právní vzdělanosti v době Karlově u nás a konečně i stať pokoušející se o syntetické hodnocení Karla a jeho doby. V připravované vědecké konferenci, jež se bude zabývat karlovskou problematikou, bude zorganizována zvláštní právněhistorická sekce se závažným programem.

Je nepochybné, že řadu důležitých problémů, reminiscencí, paralel

